

valgusvihus kutseharidus

EESTI

Kutseharidus Eestis

Kutseharidus kuulub Eestis Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalasse ja täidab olulist rolli, et valmistada ette paindlikku ja hea väljaõppega töajõudu, kes on võimeline kohanema tööturu muutustega. Eesti kaheksatasemelise kvalifikatsiooniraamistiku kutsestandardid on väljundipõhised ja moodustavad kutsehariduse õppekavade aluse. Et arvestada tööturu vajadustega, on kutsehariduspoliitika kujundamisse ja rakendamisse kaasatud sotsiaalpartnerid. Nad osalevad riiklike kutseõukogude töös ja on kaasatud kutsehariduse õigusaktide, sh õppekavade koostamisse. Kooli tasandil kuuluvad nõukogude esindajad kutseõppeasutuse nõunike kogusse.

Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine on parandanud erineva haridustausta ja tööalase ettevalmistusega õppijate ligipääsu kutseõppele. Viimasel ajal on ajakohastatud kutseõppeasutuste õppekeskkonda.

Kutseõppeasutused pakuvad nii esma- kui ka jätkuõpet. Esmaõpet pakutakse Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (ja Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku, EQF) teisel, kolmandal, neljandal ja viiendal tasemel. Õppijad saavad valida statsionaarse õppevormi (iseseisev õpe moodustab vähem kui kolmandiku õppe mahust) ja mittestatsionaarse õppevormi vahel, kus rõhk on iseseisval õppel ja kontakttunde on vähem. Statsionaarne õpe jaguneb (a) koolipõhiseks õppeks, millest kuni 70% moodustab praktiline töö ja praktika, ja (b) töökohapõhiseks õppeks. Et ligipääs haridusele oleks võrdne ega sõltuks õppija sotsiaalmajanduslikest võimalustest, on kutseõppe õppuritel võimalik saada õppetoetust.

Teise ja kolmanda taseme õppesse astujatel ei nõuta põhiharidust, aga õppima asumiseks peab olema vähemalt 17-aastane. Õpe on kavandatud, et rahuldada tööturu vajadust lihtsamate ametite järele. Neljanda taseme õppe alustamiseks on nõutav põhiharidus, aga erandeid tehakse neile põhihariduseta inimestele, kes on vanemad kui 22 aastat (!). Selle taseme õppekavad annavad õppijatele keerukamate tööülesannete täitmiseks vajalikud oskused.

Neljanda taseme kutseõppes on võimalik õppida ISCED-i tasemetel 351 ja 354 õppekavadel; viimaseid nimetatakse kutsekeskhariduse õppekavadeks. Omandatud kvalifikatsioon annab kutsekeskhariduse õppekava lõpetanule õiguse astuda kõrgkooli, kui ta täidab sisseastumistingimused. See võib tähendada, et õppijal on vaja teha üldkeskhariduse lõpetamiseks kohustuslikud riigieksamid; kutsekeskhariduse (ISCED 354) lõpetanud saavad soovi korral jätkata ühe aasta vältel üldharidusõpinguid, mis aitab neil riigieksamiteks valmistuda. Keskharidus annab juurdepääsu Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku 5. taseme kutseõppe esmaõppe õppekavadele (ISCED 454). Sellised keskhariduse baasil õppekavad annavad õppijatele ettevalmistuse töötamiseks tehnikute ja keskastme spetsialistidena.

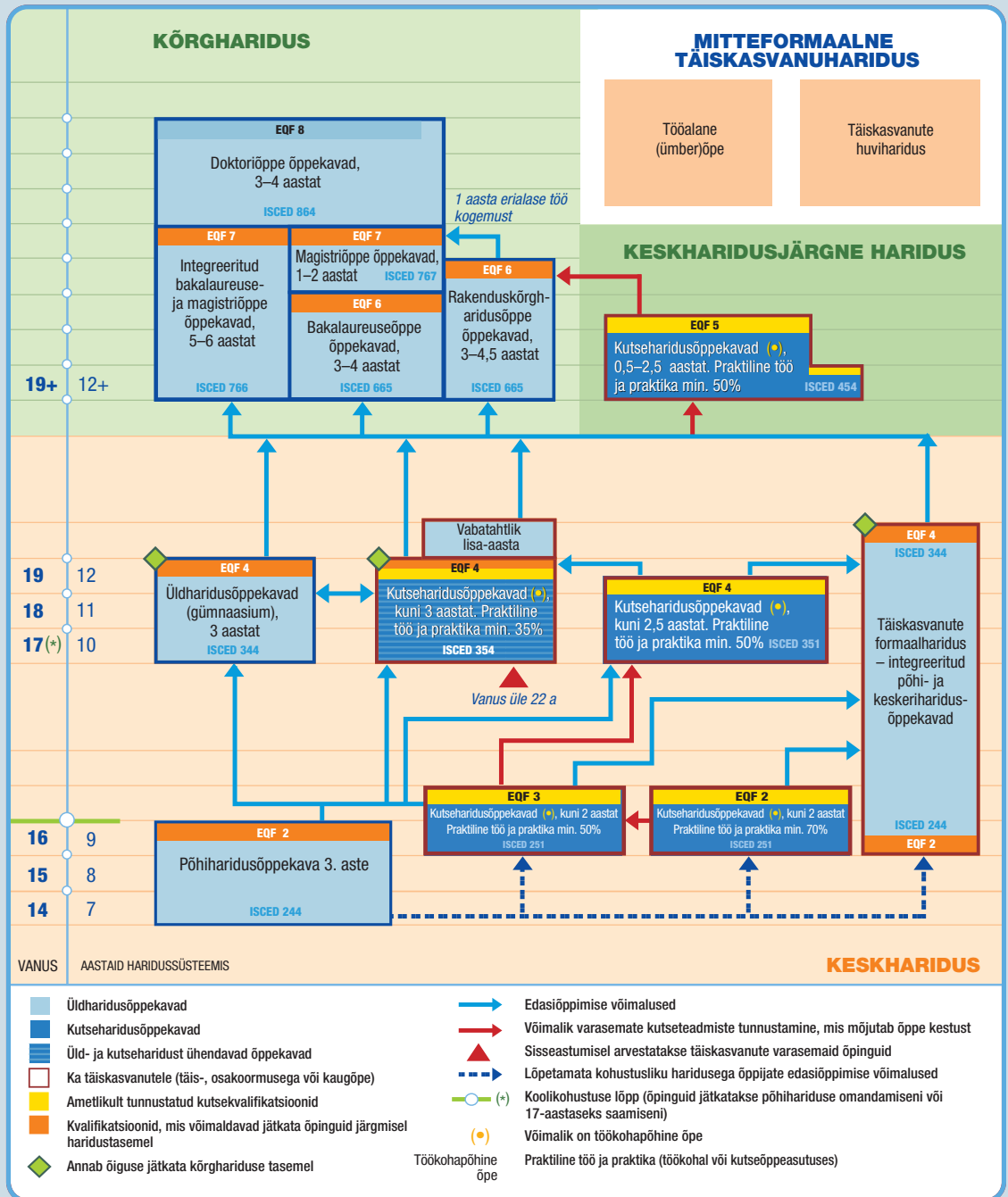
Jätkuõpe on võimalik Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku tasemetel 4 ja 5. Õpingute alustamiseks peab õppijatel lisaks keskharidusele olema kutsehariduse kvalifikatsioon või vajalikud pädevused.

Õigusaktide kohaselt ei ole Eestis kõrghariduse tasemel kutseharidust, kuid kõrghariduse esimesel astmel saab õppida nii akadeemilisi kui ka rakenduslikke erialasid. Õppima pääsevad kõik üld- ja kutsekeskhariduse lõpetanud, samuti keskhariduse baasil kutseõppe lõpetanud.

Kutsealane täienduskoostitus on osa täiskasvanuharidusest, mida reguleerib täiskasvanute koostituse seadus. Täiendusõppe vormid, kestus ja sisu on erinevad. Täiendusõppe kulud katavad tavaliselt õppijad või tööandjad, aga Euroopa Sotsiaalfondi rahastatavad täiskasvanuõppe kursused on õppijatele tasuta. Tasuta kursustel on ligi 50% kõrgem osalus. Koostitusi pakuvad kutseõppeasutused leitakse riigihanke teel.

(!) ISCED 354 õppekavad

Kutseharidus Eesti haridussüsteemis

Märkus: ISCED-P 2011.
Allikas: Cedefop ja ReferNet Estonia.

Kutsehariduse erijooned

Kutsehariduse õppekavasid on nii eesti kui ka teistes keeltes. 2016/2017. õppeaastal õppis 78,92% kutseõppuritest eesti keeles, 21% vene keeles ja 0,08% inglise keeles. Võõrkeelsetel õppekavadel on kohustuslikud eesti keele tunnid. Kutsekeskhariduse (ISCED 354) lõpetamiseks peavad muus keeles õppijad tegema eesti keele kui teise keele riigieksamid või sooritama kutseeksami eesti keeles. Eesmärk on anda lõpetajatele keeleoskus, millest piisab töötamiseks eestikeelses töökeskkonnas.

Kuigi kutseõppurite arv on vähenenud, on täiskasvanud (25a ja vanemad) õppijate osakaal kutsehariduse esma- ja jätkuõppes 2010/2011. õppeaastast enam kui kahekordistunud ning jõudnud 2016/2017. õppeaastaks 35,1%-ni kutseõppurite koguarvust. See on kooskõlas demograafiliste suundumustega, aga ka muutuva tööturu vajadustega. Alates aastast 2010 on kasvanud ka kutseõppesse astunud kõrgharidusega täiskasvanute osakaal.

Praktilise töö ja praktika osakaal kutseõppe õppekavades jääb 35% ja 70% vahele sõltuvalt õppeliigist. Praktiline õpe jaguneb tavaliselt võrdselt kooli ja töökoha vahel vastavalt töö- ja õppeülesannete eesmärgile.

Enamik põhikoolilõpetanud jätkab üldkeskhariduses, aga riigi tasandil on seatud eesmärk suurendada aastaks 2020 kutseõppesse astujate osakaalu. Haridustee valik sõltub suuresti piirkonnast ja õppijate soost.

Kutsehariduse probleemid ja poliitilised meetmed nende ületamiseks

2016. aastal ei olnud 28,5%-l täiskasvanutest vanuses 25–64 ei kutse- ega kõrgharidust. Eesmärk on vähendada selliste täiskasvanute osakaalu aastaks 2020 alla 25%. Kasutusele on võetud mitmeid meetmeid, et innustada eri- ja kutsealase hariduseta täiskasvanuid formaalharidusse tagasi pöörduma.

On täheldatud, et töötajate oskuste ja tööturul vajalike oskuste vahel on suur lõhe. 2015. aastal käivitati hariduse ja tööturu paremasse vastavusse viimiseks tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA. Analüüsitulemused avaldatakse veebis ning neid kasutatakse õppekavaarenduses, karjäärinõustamises ja riikliku koolitustellimuse kavandamisel.

Kutseõppes on suureks probleemiks õpingute katkestamine. Võrreldes katkestamiste määraga kogu haridussüsteemis (10,9%), oli kutsehariduse esmaõppe esimesel kursusel 2016. aastal katkestamisi 22,4%. 2020. aasta eesmärgiks on seatud vähendada katkestamiste määrat alla 20%. Katkestamise ärahoidmiseks kasutatakse karjäärinõustamist ja mitmeid teisi meetmeid. Koolidelt eeldatakse, et nad võtaksid selles osas rohkem vastutust. Probleeme valmistab just kõige ebasoodsamas olukorras kutseõppurite õppes hoidmine.

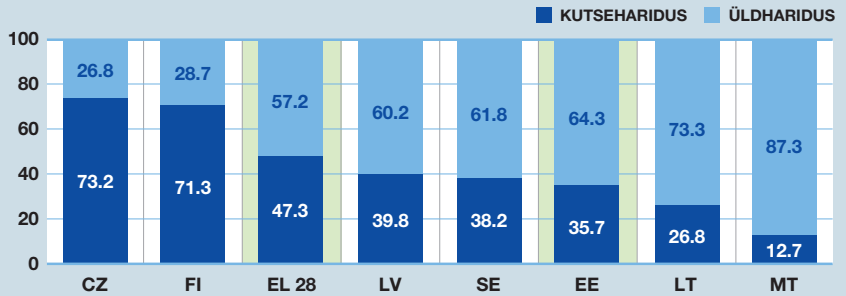
Osalus elukestvas õppes on kasvanud 6%-lt 2005. aastal 15,7%-ni 2016. aastal. Eesmärk on, et aastaks 2020 osaleks elukestvas õppes 20% täiskasvanuid, kusjuures kutseharidusel on eesmärgi saavutamises suur roll. Osalemine tundub suuresti sõltuvat vanusest. 2016. aastal elukestvas õppes osalenud 55–64-aastaste osakaal on võrreldes 2015. aastaga kahekordistunud ja jõudnud 9,5%-ni, aga jääb võrreldes 25–34-aastaste vanuserühma 23,5%-ga madalaks. Tähelepanu pööratakse mitteformaalse õppe kättesaadavuse parandamisele, võtmepädevusi arendavatele koolitustele, karjääriteenustele ning täiskasvanutele formaalõppes osalemise kättesaadavamaks muutmisele, et suurendada nende osalusmäärat formaalhariduses.

Õpipoisiõppes osaletakse vähe (5% kõigist kutseõppuritest). Osalus hakkas järkjärgult tõusma 2015. aastal pärast seda, kui haridusministeerium oli teinud jõupingutusi toimiva ja jätkusuutliku töökohapõhise õppe arendamiseks, kaasates tugevamalt tööandjaid ja rakendades enam Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid.

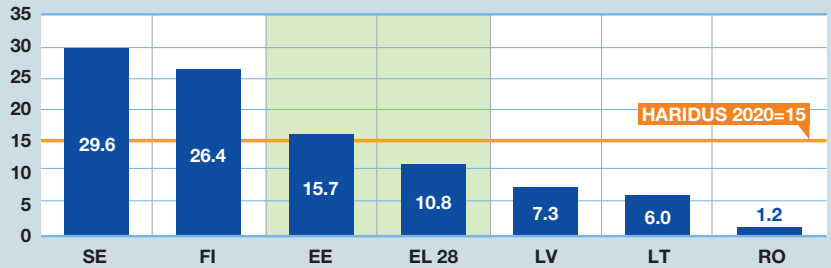
Haridus ja koolitus arvudes

Keskharidustaseme õpilased (ISCED 2011 tase 3) kutse- ja üldhariduse õppekavadel
% kõigist õpilastest keskhariduses, 2015

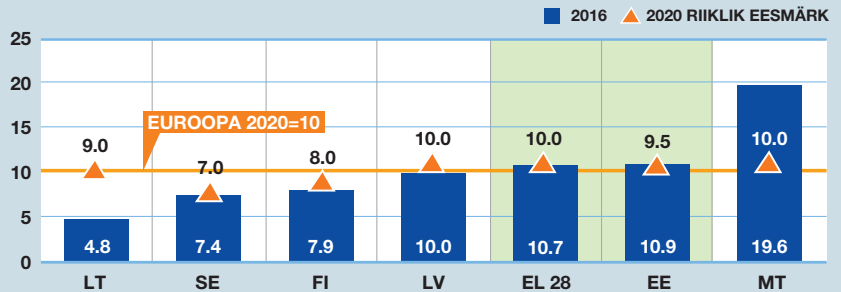
Märkus: k.a õppekavad, mis ei anna õigust jätkata õpinguid kõrghariduses (ISCED 351)
Allikas: Cedefopi arvutused Eurostati andmete põhjal, UOE andmekogu haridussüsteemide kohta, 2.6.2017 seisuga

Elukestev õpe
25–64-aastaste %, kes on uuringule eelneva nelja nädala jooksul osalenud õppes, 2016

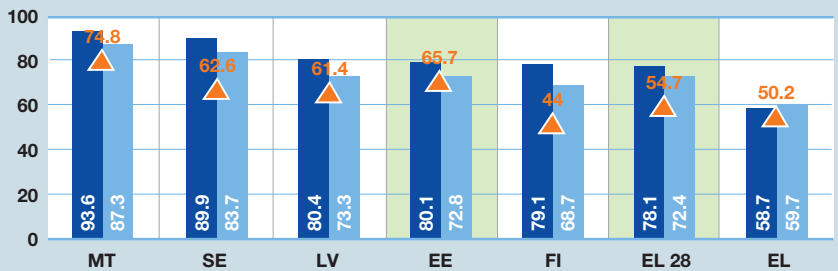
Allikas: Eurostat, EL tööjõu-uuring, seisuga 2.6.2017

Katkestanud
18–24-aastaste põhiharidusega inimeste %, kes ei ole uuringule eelnenud nelja nädala jooksul täiendusõppes osalenud, 2016

Allikas: Eurostat, EL tööjõu-uuring, seisuga 2.6.2017

Noorte lõpetanute tööhõive määr
20–34-aastaste mitteõppivate inimeste %, 2016

■ Kutsekeskharidus ja keskharidusjärgne kõrghariduseelne haridus (tasemed 3 ja 4)
■ Üldkeskharidus ja keskharidusjärgne kõrghariduseelne haridus (tasemed 3 ja 4)
▲ Põhihariduseta, põhiharidus (tasemed 0–2)

Allikas: Eurostat, EL tööjõu-uuring, seisuga 2.6.2017

Lisainfo

- Cedefop (2017). *Kutseharidus Eestis: lühiülevaade*.
<http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/4155>
- Eurydice (2017). Estonia: overview. European Commission (toim.). *Eurypedia*.
<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Estonia:Overview>
- Haridus- ja Teadusministeerium, Eesti Koostöökoogu, Eesti Haridusfoorum (2014).
Eesti elukestva õppe strateegia 2020
https://www.hm.ee/sites/default/files/estonian_lifelong_strategy.pdf
- Haridus- ja Teadusministeerium (2016). *Haridus- ja Teadusministeeriumi aasta-analüüs. Kokkuvõte*. <https://www.hm.ee/sites/default/files/summary.pdf>

www.hm.ee	Haridus- ja Teadusministeerium
www.mkm.ee	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
www.sm.ee	Sotsiaalministeerium
www.innove.ee	SA Innove
www.htm.ee/en/refernet	ReferNet Estonia
www.kutsekoda.ee	SA Kutsekoda
www.hitsa.ee	Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus
www.andras.ee	Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon Andras
www.archimedes.ee	SA Archimedes
www.stat.ee	Statistikaamet
www.eakl.ee	Eesti Ametiühingute Keskliit
www.employers.ee	Eesti Töandjate Keskliit
www.tootukassa.ee	Eesti Töötukassa
www.ekka.archimedes.ee	Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur
oska.kutsekoda.ee	tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA
www.ehis.ee	Eesti Hariduse Infosüsteem

Väljaanne on koostatud Haridus- ja Teadusministeeriumi (ReferNet Estonia 2017) sisendi põhjal.

CEDEFOP

Euroopa Kutseõppe
Arenduskeskus

Europe 123, 570 01 Thessaloniki (Pylea), GREECE
 PO Box 22427, 551 02 Thessaloniki, GREECE
 Tel. +30 2310490111, faks +30 2310490020, e-post: info@cedefop.europa.eu

© Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus (Cedefop), 2017
 Kõik õigused on kaitstud

visit our portal www.cedefop.europa.eu

Väljaannete talitus

ISBN 978-92-896-2433-6

9 789289 624336